

The term is a word or phrase, which denotes the notion of a special field of knowledge or activity. The term is part of the general lexical system of language, but only through the use of a specific terminology system (terminology).

Such features of the term are allocated: 1) systemic; 2) availability of the definition (for most terms); 3) conciseness; 4) lack of expression; 5) stylistic neutrality.

The vocabulary used within the texts of forestry can be divided into: narrow-term; commonly used words as terms; general scientific words; biological terms and terminology units of related specialized languages.

Terms used in the field of forestry can be divided into the following thematic groups: terms-objects (forest), forest products, instrument names; names of processes and actions; names of professions; terms-signs; terms that denote values.

The terminology of forestry in Ukraine began to develop in the 20's of the twentieth century. In the twentieth century. Terminological Commission was established within the Ukrainian Academy of Economics. As a result of the work of the Terminology Commission, a «Forestry Dictionary» was published. German-Ukrainian».

By its structure, the German terminology of forestry can be divided into the following groups: root words, derivative vocabulary (formed by means of fixation and conversion), complex words, phrases, abbreviations, literal conditional abbreviations, symbols.

Keywords: terminology, forestry terminology, thematic groups, lexical-semantic groups, vocabulary, forestry

УДК 81'25:001.4:639.3

ЛЕКСИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ ТЕРМІНОЛОГІЇ РИБНИЦТВА ТА АКВАКУЛЬТУРИ

Н. С. ОЛЬХОВСЬКА, кандидат філологічних наук, доцент,

E-mail: olh_natali@ukr.net

ORCID ID: 0000-0002-7678-6885

О. О. КОЛЬЦОВА, студентка магістратури,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: koltsova.olgaa@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-4346-4759

Анотація. У статті розглянуто поняття «терміну», його особливості та багатоаспектність. Узагальнено знання про проблеми, які виникають у процесі перекладу термінології. Зазначено науковців, що займалися різними аспектами вивчення терміносистеми, а також окреслено коло актуальних питань для досліджень. У межах аналізу способів перекладу термінології рибництва та аквакультури на матеріалі англійської і німецької мов розглянуто найуживаніші серед лексичних прийомів.

Поняття «термінологія» являє собою мову науки, де присутні морфологія, словотворення, синтаксис, стиль (або ж стилі), а також явища, які підводяться під поняття лінгвістики тексту, та своя синхронія і діахронія. На матеріалі різних мов науковці досліджують специфічні особливості науково-технічних галузевих текстів, структуру термінів та шляхи їх утворення, питання стандартизації та впорядкування термінології, проблему вибору еквівалента та досягнення адекватності перекладу. Термінологія рибництва і аквакультури, як невід'ємна

частина галузевих текстів аграрного спрямування є вкрай важливою проблемою, оскільки недостатньо досліджена.

Визначення та характеристика основних способів відтворення термінології рибництва та аквакультури українською мовою сприяє усуненню проблем у процесі перекладу та стандартизації зазначеної термінології, що дозволить рибогосподарському комплексу, який не був актуальним в аграрному секторі, вийти на новий рівень та покращити власні позиції на міжнародній арені.

Ключові слова: *лексичні прийоми перекладу, дефінітивність, одноеквівалентні та багатекеквівалентні терміни, перекладацький термін, міжмовні трансформації, перекладний відповідник, транскодування, калькування*

На сучасному етапі розвитку науки гостро постала проблема необхідності дослідження термінологічних систем різних наук, включаючи і термінологію тваринництва. Становлення термінології, її розвиток ініціюються позамовними чинниками, але самі процеси становлення і розвитку термінології, так само як результат цих процесів, регулюються законами мови. В термінології більшою мірою, ніж в інших шарах лексики, проявляється взаємодія екстра- та інтра-лінгвістичних чинників. Цим пояснюється і те, що мовознавці об'єктом своїх досліджень часто обирають термінологічний комплекс мови.

Актуальність теми дослідження зумовлена соціальною та лінгвістичною необхідністю багатоаспектного дослідження формування та функціонування терміносистеми, що й викликає незаперечну увагу мовознавців. Різні аспекти функціонування термінологічної лексики протягом 20-го століття вивчали як українські, так і зарубіжні лінгвісти В. В. Виноградов, О. О. Реформатський, В. М. Лейчик, Е. Вюстер, Д. С. Лотте, Е. Ф. Скороходько, Т. Р. Кияк, Т. І. Панько, Д. Н. Ушаков та ін. Термінологія рибництва і аквакультури, як невід'ємна частина галузевих текстів аграрного спрямування є вкрай важливою проблемою, оскільки недостатньо досліджена.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Мовознавці, серед яких О.Я. Андріянова, Л.В. Козак, Л.А. Халіновська, Л.В. Харчук, Л.В. Ярова, розглядали термін та їх розподіл на різноманітні тематичні групи, які включають у себе авіаційну, електроенергетичну, військово-морську, термінологію судноводіння тощо.

Мета дослідження – розглянути поняття «терміну», як основи терміносистеми, дослідити та проаналізувати особливості перекладу та способи відтворення термінології рибництва та аквакультури українською мовою на матеріалі англійської та німецької мов.

Загальноприйняте визначення поняття «термін» відсутнє і дотепер. Різноманітність його визначень, вочевидь, пояснюється не лише тим фактом, що до моменту їх формулювання не склалась наукова дисципліна, предметом якої є термін, термінознавство, але й тим, що термін представляє собою об'єкт багатьох наук, і кожна наука прагне виокремити в терміні ознаки, які є суттєвими. Однак об'єднати всі різнопланові ознаки терміну в одне визначення принципово неможливо і логічно неправомірно [2, с. 20].

У запропонованому визначенні підкреслюються такі важливі моменти:

1) терміни володіють усіма семантичними і формальними ознаками слів і словосполучень природної мови;

2) терміни фігурують як такі саме в лексиці мов для спеціальних цілей (МСЦ), а не в лексиці тієї чи іншої природної мови в цілому;

3) у лексиці МСЦ терміни служать, як засіб позначення спеціальних загальних понять – результату ідентифікації в спеціальних сферах знань і (або) діяльності;

4) терміни представляють собою елементи терміносистем, і відображають (моделюють) теорії, якими описуються спеціальні сфери – об'єкти МСЦ [3].

Отже, визначення терміну виходить з того, що термін є особливим об'єктом, відмінним від слів і словосполучень, як об'єктів лінгвістики. І хоча термінознавство розглядає в переважній більшості випадків ті ж лексичні одиниці, що і лінгвістика, у цих одиниць виявляються інші ознаки. До них ставляться інші нормативні вимоги, аніж до лексичних одиниць з точки зору лінгвістики. І тільки в цьому сенсі можна говорити про те, що терміни – це особливі слова [2, с. 32–33].

Слід зауважити, що найістотнішою ознакою наукового терміна є дефінітивність. О. С. Ахманова, безперечно має рацію, наголошуючи на важливості цього критерію та стверджуючи, що саме він допоможе, зокрема, у випадку зовнішнього збігу терміна та «звичайного» слова. Термінологи вважають дефінітивність головним критерієм при відокремленні термінів від основного словникового складу мови. Значення принципу дефінітивності стає особливо важливим, коли йдеться про «консубстанціальні» терміни, тобто терміни, які збігаються за формою зі «звичайними», повсякденними мовними одиницями. Вони функціонують у «звичайній» мові, і їх не співвідносять із відповідними дефініціями. Саме наукові визначення переносять їх у метамову, іншу семіотичну систему, де вони стають членами групи (підсистеми) термінологічних одиниць [6].

Проте і тут не все однозначно. Перш за все: що таке наукове визначення? Як його відрізнити від «звичайного» визначення у тлумачному словнику? Слово *Luft* (так само як українське «*повітря*») у мові «пересічної» людини, хіміка та фізика позначає той самий об'єкт. Найважливішою ознакою терміна, на наш погляд, є те, що його дефініція, а отже значення, є елементом специфічної поняттєвої системи, яка обслуговує певну професійну ділянку [2].

Отже, переклад термінів вимагає знання тієї галузі, якої стосується переклад, розуміння змісту термінів іноземною мовою і знання термінології рідною мовою. При перекладі термінології важливе значення має взаємодія терміна з контекстом, завдяки чому виявляється значення слова. Крім того, А.Я. Коваленко визначає два етапи у процесі перекладу терміна: перше – це з'ясування значення терміна у контексті, друге – переклад значення рідною мовою.

З точки зору практики перекладу всі лексичні та фразеологічні одиниці поділяються на дві групи:

1) ті, що вже мають відповідники в мові, на яку робиться переклад (наприклад: *catch* – *улов*);

2) ті, що не мають відповідників у мові перекладу на всіх рівнях (наприклад: *anchoveta* – *перуанський анчоус* у термінології іхтіології, *Garnelen* – *креветки* в розділі океанографії, *die Kinderstube (für Fische)* – *розплідник для риби*, це значення відсутнє в загальній лексиці [7; 8; 4, с. 217–218]). Перші називаються одиницями, що мають еквіваленти у мові перекладу, а другі – безеквівалентними одиницями.

Еквівалентні одиниці, за визначенням В.І. Карабана, поділяються на одноеквівалентні (тобто ті, що мають тільки один перекладний відповідник (наприклад: *elasmobranchii* – *пластинозяброві*, *die Überfischung* – *надмірний вилов риби*, термін в океанографії [4, с. 217; 7; 8])); і багатоеквівалентні (тобто ті, що мають більше одного перекладних відповідників (наприклад: *structure* – *структура* в будівництві, бізнесі, авіатехніці, геології, геофізиці, математиці, медицині, рибництві; *body* – *орган* у політиці, медицині, іхтіології, загальнонавчальній лексиці, *die Zucht* – *розведення, культивування* в загальній лексиці, як юридичний, хімічний термін, у харчовій та рибній промисловості [4, с. 217; 7; 8])).

Методи і матеріали дослідження. Головним способом перекладу одноеквівалентних термінів є знаходження лексичного еквівалента у мові перекладу. Еквівалент – це постійна лексична відповідність у мові перекладу, яка зафіксована у словнику і точно співпадає зі значенням даного слова. Одноеквівалентні термінологічні одиниці відіграють важливу роль при перекладі фахових текстів. Вони

служать опорними пунктами, від яких залежить розкриття значення інших слів; вони дають можливість з'ясувати тематику тексту. Тому перекладачеві слід вміти знаходити відповідний еквівалент у рідній мові і розширювати власні знання термінів-еквівалентів.

Переклад багатоеквівалентних термінів потребує вміння вибору одного, адекватного в даному контексті варіантного відповідника. Варіантні відповідники можуть бути зафіксовані в перекладних словниках, і тоді вони називаються словниковими варіантними відповідниками.

Перекладацький еквівалент обирається на основі відповідності між лексичними та граматичними значеннями слів тих мов, які беруть участь у перекладі, виходячи з контексту, ситуації та фонових знань.

У випадку, коли словник не дає точного еквівалента термінологічної одиниці, або коли варіантні відповідники певного терміна вихідної мови відсутні, використовуються різні прийоми міжмовних трансформацій. Завдання перекладача полягає у правильному виборі того чи іншого прийому в ході перекладу, щоб максимально точно передати значення кожного терміна.

Прийнято поділяти перекладацькі трансформації на лексичні, граматичні та стилістичні. Трансформації можуть поєднуватися одна з одною, приймаючи характер складних комплексних трансформацій.

Лексичні прийоми застосовуються при перекладі у тому випадку, коли у вихідному тексті зустрічаються терміни з тієї або іншої професійної області, які відсутні в мові перекладу, або такі, що мають іншу структурно-функціональну впорядкованість у фаховій мові перекладу.

Основним видом лексичної трансформації є транскодування – такий спосіб перекладу, коли звукова та/або графічна форма слова вихідної мови передається засобами абетки мови перекладу. Розрізняють чотири види транскодування:

1) транскрибування (коли літерами мови перекладу передається звукова форма слова вихідної мови, наприклад: *supermarkets* – *супермаркету*, *instruments* – *інструменти*, *status* – *статус* [7]);

2) транслітерування (слово вихідної мови передається за літерами, наприклад: *tilapia* – *тіляпія*, *cichlid* – *цихлід*, *carageenan* – *каррагінан*, *wakame* – *вакаме*, *agar* – *агар-агар*, *die Tilapia (Buntbarsch)* – *тіляпія (озерна риба схожа на карпа)*) [7; 5, с. 217];

3) змішане транскодування (транскрибування з елементами транслітерування, наприклад: *trader* – *трейдер*, *outsourcing of processing* – *аутсорсинг рибопереробки*, *upwelling regions* – *райони апвеллінгу* [7; 8]);

4) адаптивне транскодування (коли форма слова у вихідній мові дещо адаптується до фонетичної та/або граматичної структури мови перекладу, наприклад: *transnational companies* – *транснаціональні компанії*, *urbanization* – *урбанізація*, *extrapolate values* – *екстраполяції*, *pelagic species* – *пелагічні види*, *fermentation* – *ферментація*, *fish silage* – *рибний силос*, *Karpfen* – *карпові*, *die Krabbe* – *краб* [7; 5, с. 217]).

Найчисленніша група в термінології тваринництва – це терміни-слова. Похідне слово є найменшою комплексною одиницею словотвірної системи, найменшим «синтагматичним цілим», якому притаманні синтетичність форм, повторюваність знаків, багатоаспектність мотивації, різноманітність формальних засобів і словотвірних структур: *tierisch* – *тваринний*, *der Mäster* – *відгодовельник*.

При перекладі термінологічних одиниць застосовують також інший прийом лексичних трансформацій – калькування. Калькування – це передача не звукового, а комбінаторного складу слова, коли складові частини слова (морфеми) чи фрази (лексеми) перекладаються відповідними елементами мови перекладу. Даний прийом застосовується при перекладі складних за структурою термінів чи термінів-словосполучень [2, с. 43–45]. Наприклад: *capture fisheries* – *промислове рибальство*, *Code of Conduct for Responsible Fisheries* – *Кодекс ведення відповідального*

рибництва, *Committee on Fisheries (COFI)* – Комітет рибного господарства (КРГ), *longline and purse-seine fishing* – ярусний та гаманцевий лов, *artisanal fisheries* – кустарне рибальство, *marine cage culture* – морська садкова аквакультура [7], *das Fischmehl* – рибне борошно, *Fischarten* – види риб, *der Wasserhaushalt* – водний баланс [5, с. 217–218].

Висновки. Дане дослідження дозволило визначити поняття «термін» у його лінгвістичному та перекладознавчому аспектах, висвітлити характерні особливості термінології, які можуть перешкодити зберегти автентичність вихідного галузевого тексту при перекладі. Отже, до головних лексичних прийомів перекладу термінології рибництва та аквакультури українською мовою належать транскрибування, яке, в свою чергу, поділяється на транскрибування, транслітерування, змішане транскрибування і адаптивне транскрибування та калькування. Розглянута лексика має свою специфіку і потребує немалих зусиль та знань перекладача, основним завданням якого є обрати абсолютно точний еквівалент-відповідник, щоб не спотворити зміст наукового тексту, де не має місця творчому підходу.

Список використаних джерел

1. Ахманова О.С. Словарь лингвистических терминов [Текст] / О.С. Ахманова. – 2-е изд., стер. – М. : УРСС : Едиториал УРСС, 2004. – 571 с.
2. Білозерська Л.П. Термінологія та переклад [Текст] // Навч. посібник для студентів філологічного напрямку підготовки / Л.П. Білозерська. – Вінниця: НОВА КНИГА, 2010. – 232 с.
3. Лейчик В.М. Терминоведение : предмет, методы, структура [Текст] / В.М. Лейчик. – Изд. 4-е. – М. : Книжный дом «ЛИБРОКОМ», 2009. – 256 с.
4. Лотте Д.С. Как работать над терминологией: основы и методы [Текст] / Д.С. Лотте. – М. : Наука, 1968. – 119 с.
5. Конончук І.В. Німецька мова. Практичний курс німецької мови для сільськогосподарських ВНЗ III–IV рівня акредитації [Текст] / І.В. Конончук, Н.О. Зуєнко, С.А. Москаленко, О.Б. Дембровська, М.Ю. Колесник. – К. : КОМПРИНТ, 2012. – 535 с.
6. Кулебакин В.С. Как работать над терминологией. Основы и методы [Текст] / Ред. В.С. Кулебакин. – М.: НАУКА, 1986. – 76 с.
7. Циткина Ф.А. Терминология и перевод: К основам сопоставительного терминоведения [Текст] / Ф.А. Циткина. – Львов: Издательское объединение «Вища школа» (ЛГУ), 1988. – 162 с.
8. ФАО. Состояние мирового рыболовства и аквакультуры. [Електронний ресурс] / ФАО. – Рим: 2014. – 233 с. – Режим доступу: <http://www.fao.org/3/a-i3720r.pdf>.
9. Ольховська Н. С. Аспектний переклад аграрної літератури : навчальний посібник [Текст] / Наталія Семенівна Ольховська. – Київ, 2016. – 524 с.

References

1. Akhmanova O. S. (2004) Dictionary of linguistic terms. 2nd ed., Ster. Editorial URSS, 571.
2. Bilozerska L. P. (2010). Terminology and translation. Teaching book for students of the philological direction of training. NEW BOOK, 232.
3. Leychik V. M. (2009). Terminology: subject, methods, structure. Izd. 4th. Book House «LIBROKOM», 256.
4. Lotte D. S. (1968). How to work with terminology: the basics and methods. Nauka, 119.
5. Kononchuk I. V. (2012). German. Practical course of the German language for agricultural universities of III-IV degrees. COMPRINT, 535.
6. Kulebakin V. S. (1986). How to work with terminology. Fundamentals and Methods. SCIENCE, 76.

7. Tsitkina F. A. (1988). Terminology and translation: To the basics of comparative terminology. Publishing Union «Higher School» (LSU), 162.
8. FAO. (2014) The state of world fisheries and aquaculture. Available at: <http://fao.org/3/a-i3720r.pdf>.
9. Olkhovska N. S. (2016). Aspektnyi pereklad ahrarnoi literatury. «CB KOMPRÍNG», 524.

ЛЕКСИЧЕСКИЕ ОСОБЕННОСТИ ПЕРЕВОДА ТЕРМИНОЛОГИИ РЫБОВОДСТВА И АКВАКУЛЬТУРЫ

Н.С. Ольховская, О. О. Кольцова,

Аннотация. В статье рассмотрено понятие «термина», его особенности и многоаспектность. Обобщены знания о недостатках терминологии, которые возникают в процессе перевода. Указано ученых, занимавшихся различными аспектами изучения терминосистемы, а также определен круг актуальных вопросов для исследований. В рамках анализа способов перевода терминологии рыбоводства и аквакультуры по материалу английского и немецкого языков рассмотрены те лексические приемы, которые употребляются чаще всего.

Понятие «терминология» представляет собой язык науки, где присутствуют морфология, словообразование, синтаксис, стиль (или стили), а также явления, которые подводятся под понятие лингвистики текста, и своя синхрония и диахрония. На материале различных языков ученые исследуют специфические особенности научно-технических отраслевых текстов, структуру сроков и пути их образования, вопросы стандартизации и последовательности терминологии, проблему выбора эквивалента и достижения адекватности перевода. Терминология рыбоводства и аквакультуры, как неотъемлемая часть отраслевых текстов аграрного направления является крайне важной проблемой, поскольку недостаточно исследована.

Определение и характеристика основных способов осуществления терминологии рыбоводства и аквакультуры на украинском языке способствует устранению проблем в процессе перевода и стандартизации указанной терминологии, позволит рыбохозяйственному комплексу, который не был актуальным в аграрном секторе, выйти на новый уровень и улучшить свои позиции на международной арене.

Ключевые слова: лексические приемы перевода, дефинитивность, однокваливентные и багатокваливентные понятия, термин перевода, межязыковые трансформации, переводной эквивалент, транскодирование, калькирование

LEXICAL FEATURES OF TRANSLATIONS THE TERMINOLOGY OF FISHING AND AQUACULTURE

N.S. Olkhovska, O.O. Koltsova

Abstract. The article discusses concept of «term», its peculiarities and multifacetedness. The knowledge about terminology's shortcomings, which emerge while translating, is generalized. The scientists engaged in study of various aspects of terminology are noticed, and range of important issues for research is outlined. Within the analysis of translation ways of fishery and aquaculture terminology according to data in English and German languages the most frequently used lexical translation methods are considered.

The term «terminology» is a language of science where morphology, word formation, syntax, style (or styles), and also facts, that are brought under the concept of linguistics of the text, and their synchrony and diachrony. On the material of various languages, scientists study the specific features of scientific and technical branch texts, the structure of the timing and the way of their formation, issues of standardization and ordering of terminology, the

problem of selecting the equivalent and achieving the adequacy of translation. The terminology of fish farming and aquaculture, as an integral part of the sectoral texts of the agrarian sector, is an extremely important problem because it is not sufficiently explored.

The definition and characterization of the main methods of reproduction of the terminology of fish farming and aquaculture in the Ukrainian language contributes to the elimination of problems in the process of translation and standardization of the specified terminology, allowing the fishery complex, which was not relevant in the agrarian sector, to reach a new level and improve its position in the international arena.

This research made it possible to define the conception «term» in its linguistic and translation aspects, to highlight the characteristic features of the terminology that might prevent the authenticity of the original branch text from being translated.

Consequently, the main lexical methods for the translation of the terminology of fisheries and aquaculture in Ukrainian are transcoding, which in turn is divided into transcriptions, transliteration, mixed transcoding and adaptive transcoding and calculation. The given vocabulary has its own specifics and needs considerable skills and knowledge of an interpreter whose main task is to choose an exact equivalent in order not to distort the content of the scientific text, which does not have a creative approach.

Keywords: lexical translation methods, definitivity, multi-equivalent and one-equivalent terms, translation term, interlanguage transformation, translation equivalent, transcoding, tracing

СОЦІАЛЬНІ КОМУНІКАЦІЇ

УДК 378.147:070(477)

СТАНДАРТ ПОДАННЯ НОВИН ДЛЯ МОБІЛЬНИХ ПРИКЛАДНИХ ПРОГРАМ

О. Ю. БАЛАЛАЄВА, кандидат педагогічних наук, доцент,

Національний університет біоресурсів і природокористування України

E-mail: olena.balalaeva@gmail.com

ORCID ID: 0000-0002-2675-5554

Анотація. У статті розглядається один із актуальних трендів розвитку сучасної журналістики, пов'язаних із дигіталізацією та конвергенцією медіа, а саме – появою мобільної журналістики, яка базується на синтезі новітніх інформаційних технологій і характеризується оперативністю, актуальністю та демократичністю. Нові форми подання та поширення новин за допомогою мобільних комунікацій зумовили об'єктивну потребу в стандартизації процедури презентації новин у мобільних додатках, теоретичному обґрунтуванні та побудові нових моделей даних. Метою статті є аналіз компонентів моделі даних за стандартом подання новин в JSON (текстовому форматі обміну даними на JavaScript), розробленим Міжнародною радою з питань преси та телекомунікацій. Стандарт визначає ключові властивості та структури презентації новин та публікації інформації в JSON для мобільних додатків, прикладних програмних інтерфейсів, баз даних тощо. Проаналізовано модель даних, центральним компонентом якої є новинне повідомлення, пов'язане з чотирма блоками об'єктів, як-от: описові та адміністративні метадані, контент та інші об'єкти, наведено характеристики атрибутів усіх компонентів моделі.

Ключові слова: мобільна журналістика, новини, стандарт, модель даних, мобільні додатки